



TARIM EKONOMİSİ

“Tarımsal Üretim Faktörleri”

Doç.Dr. Çağatay YILDIRIM

2025

İÇERİK

1. Doğal Kaynaklar (Arazi-Tabiat)
2. İşgücü (Emek)
3. Müteşebbis (Girişimci)
4. Sermaye (Kapital)
 - Aktif Sermaye
 - Pasif Sermaye



1.DOĞAL KAYNAKLAR (TABİAT)

- Mal ve hizmet üretiminde kullanılan, tabiatın tüm zenginlikleri
 - **Arazi**, bitki örtüsü, vahşi hayat, ham petrol, demir cevheri, su
- **Rant**: Üretimde kullanılan doğal kaynaklar karşılığında yapılan ödeme
- Arazi: Doğal kaynakları ile yeryüzü parçası (yatay)
- Toprak: Fiziki ve kimyasal özellikleri ile arazi derinliği (dikey)



Arazi çeşidine göre toprakların sınıflandırılması

1.Tarla arazisi (Sulu, Kuru, Nadas)

2.Bağ arazisi

3.Şerbetçi otu arazisi

4.Meyve bahçeleri

5.Sebze bahçeleri

6.Çiçek bahçeleri

7.Otlak arazi

a.Çayır arazisi

b.Mera arazisi

8.Ağaçlık arazi

9.Orman arazisi

10.Sazlık ve kamışlık

11.Su yüzeyleri



Arazi

- Tarımdaki en önemli doğal kaynak
- Üretilmez, orijinaldir, taşınamaz ve miktarı artırılamaz
 - Yeni tarım alanı açmak çoğaltmak anlamına gelmez
- Kullanım süresi sınırsız
 - Maliyet analizinde amortisman (yıpranma payı) hesaplanmaz
- Tarıma elverişliliğini etkileyen faktörler;
 - İklim, coğrafi konum, toprak bünyesi, üst toprak derinliği, drenaj vb...



Tarım Arazisinin Coğrafi Bölgelere Göre Kullanılış Biçimi (%)

Bölgeler	Tarla	Nadas	Sebze	Meyve	Çayır Mera	Ağaçlık ve Orman	Toplam İşlenen alan
Orta Anadolu	44	64	33	19	44	30	44
Ege	12	5	23	28	4	22	12
Marmara	8	2	10	7	2	8	7
Akdeniz	10	5	15	14	4	16	10
Kuzeydoğu	7	10	2	2	23	4	7
Güneydoğu	14	9	7	6	17	6	12
Karadeniz	5	5	10	24	6	14	8

...



Arazi

- Thornthwhite iklim sınıflamasına göre nemlilik indeksinin tamamı Türkiye’de görülür
 - https://www.mgm.gov.tr/FILES/iklim/iklim_siniflandirmalari/Thornthwaite.pdf (merak edenler için detay)
- Tarımsal üretimimizi en fazla etkileyen faktör yağış
 - Kuraklık yılları = tarımsal üretimin en düşük olduğu yıllar
- Arazi kullanım kabiliyeti: 8 sınıf, sınıf yükseldikçe kullanım problemleri artar



2. İŞGÜCÜ (EMEK)

- Faydalı bir mal veya hizmet üretmek için harcanan her türlü insan çabası
- Girişimciyle birlikte doğal kaynakları ve sermayeyi harekete geçiren aktif üretim faktörü
- Karşılığı ücret



2. İŞGÜCÜ (EMEK)

- Tarımda iş gücü miktarı çeşitli faktörlere göre değişir
 - Ürün çeşidi, tarım sistemi (entansif - ekstansif) alet-ekipman varlığı vb.
- Tarımda iş bölümü sanayi kadar gelişmemiştir
 - İşçiler yeteneklerine göre çalıştırılır, zaman tasarrufu - verimlilik
- Tarımda emek ve verim arasında sabit ilişki yoktur
 - Aynı üründen 2 kat elde etmek için emeğin 2 kat artırılması işe yaramaz



2. İŞGÜCÜ (EMEK)

- Tarım sektörü çalışanlarının ortalama eğitim düzeyi diğer sektörlerle oranla daha düşüktür
- Çiftçi ve ailesi tarım işçisi kavramına uymaz. Ama ailenin işgücü karşılığı üretim masraflarına dahil edilmektedir
 - İşçi: Emegini ücret karşılığı kullandıran kişi
- Tarım işçileri işletmelerde bulundukları süreye göre;
 - Daimi işçi: En az 1 üretim dönemi işletmede bulunan işçiler
 - Geçici işçi: İşin fazla olduğu belirli süreler içerisinde işletmede çalışan işçiler



3. MÜTEŞEBBİS (GİRİŞİMCİ)

- Kâr sağlamak amacıyla tarım işletmesini kuran ve genellikle harekete geçiren ve diğer üretim faktörlerini bir araya getiren kişi ve kişilerdir.
- Tarımsal üretimin yapılabilmesi için karar veren - harekete geçiren;
 - hangi ürünün üretileceğine, üretilen ürünlerin nasıl pazarlanacağına, işletmede iş planlarının nasıl yapılacağı ve uygulanacağına, işletmenin nasıl yönetileceğine, gelirlerin ve giderlerin ne olacağına
- Getirisi=kâr

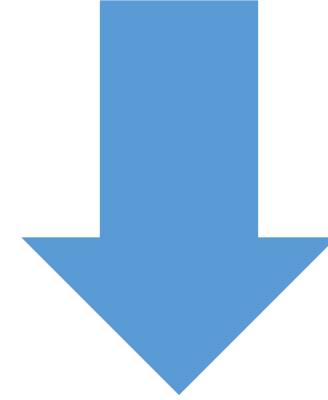




Ekonomik büyüme



Nitelikli
işgücü ve
girişimci



Doğal
kaynak

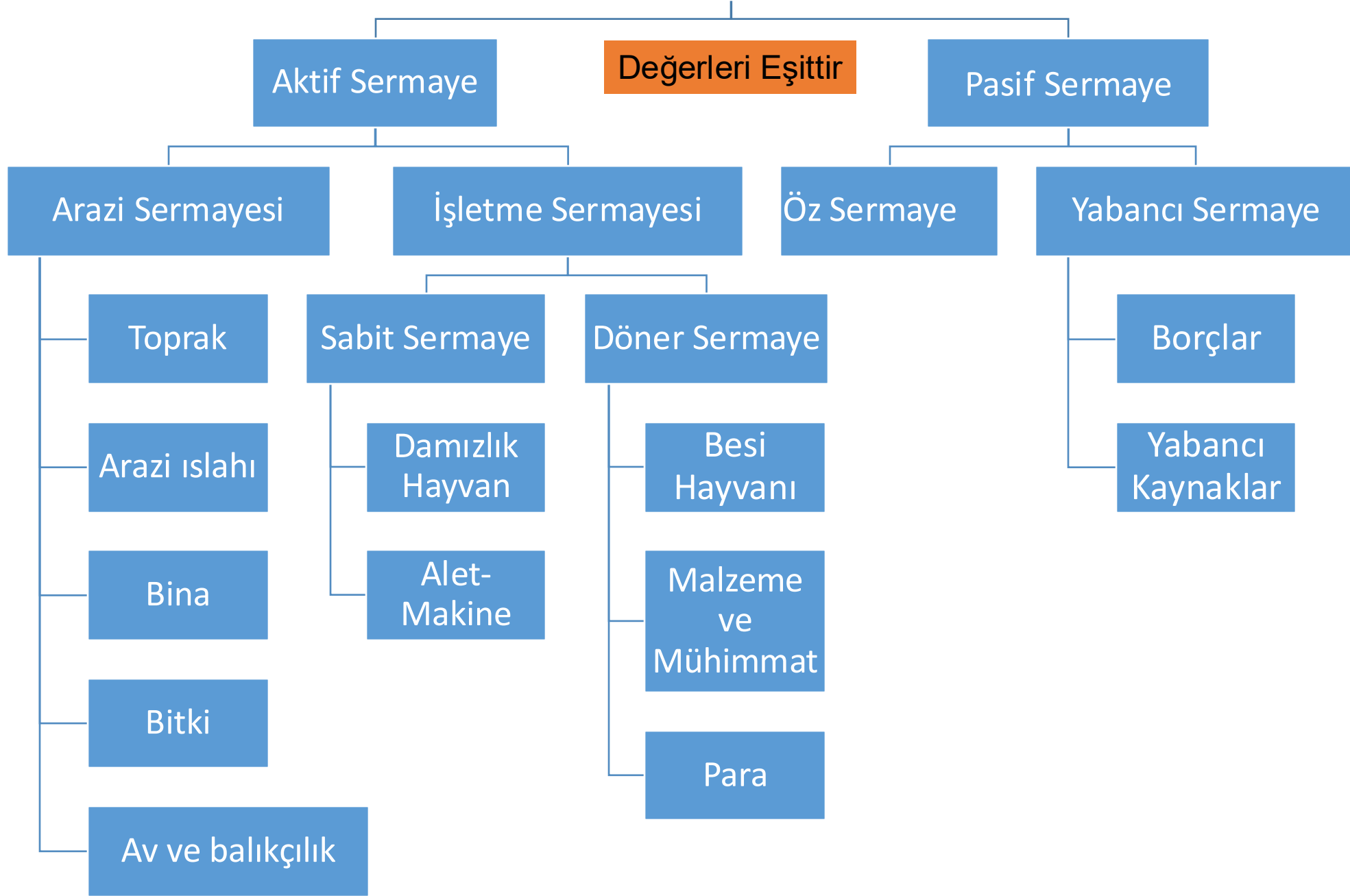


4. SERMAYE

- Üretilmiş ve üretimde tekrar kullanılan ve emeğin verimini artıran her türlü vasıta. Getirisi faiz
 - Tarım işletmelerinde üretilmiş olan ve tüketilmeden üretimde kullanılan tüm vasıtalar (tohum, gübre, ilaç, arazi, traktör, inek, para, bina vb.)
- Klasik iktisatçılara göre sermaye: 2 gruba ayırır
 1. Üretici sermaye: Alet-makine, hammadde, yardımcı madde, bina, hayvan
 2. Kazanç getirici sermaye: Arazi, para, sahibine kar sağlayan eşya, hisse senedi, tahvil gibi kıymetli kağıtlar ve haklar

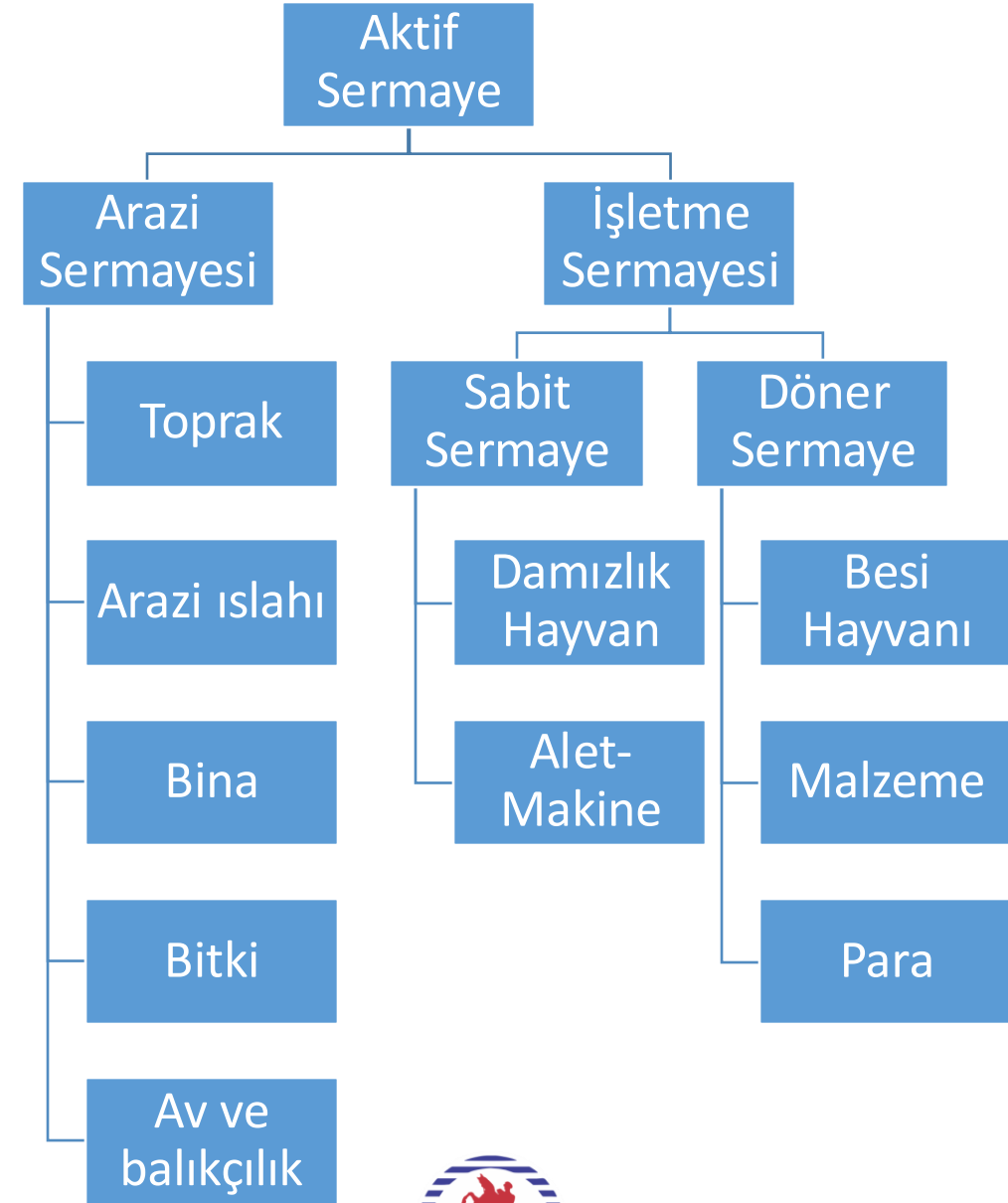


Fonksiyonlarına Göre Sermayenin Sınıflandırılması



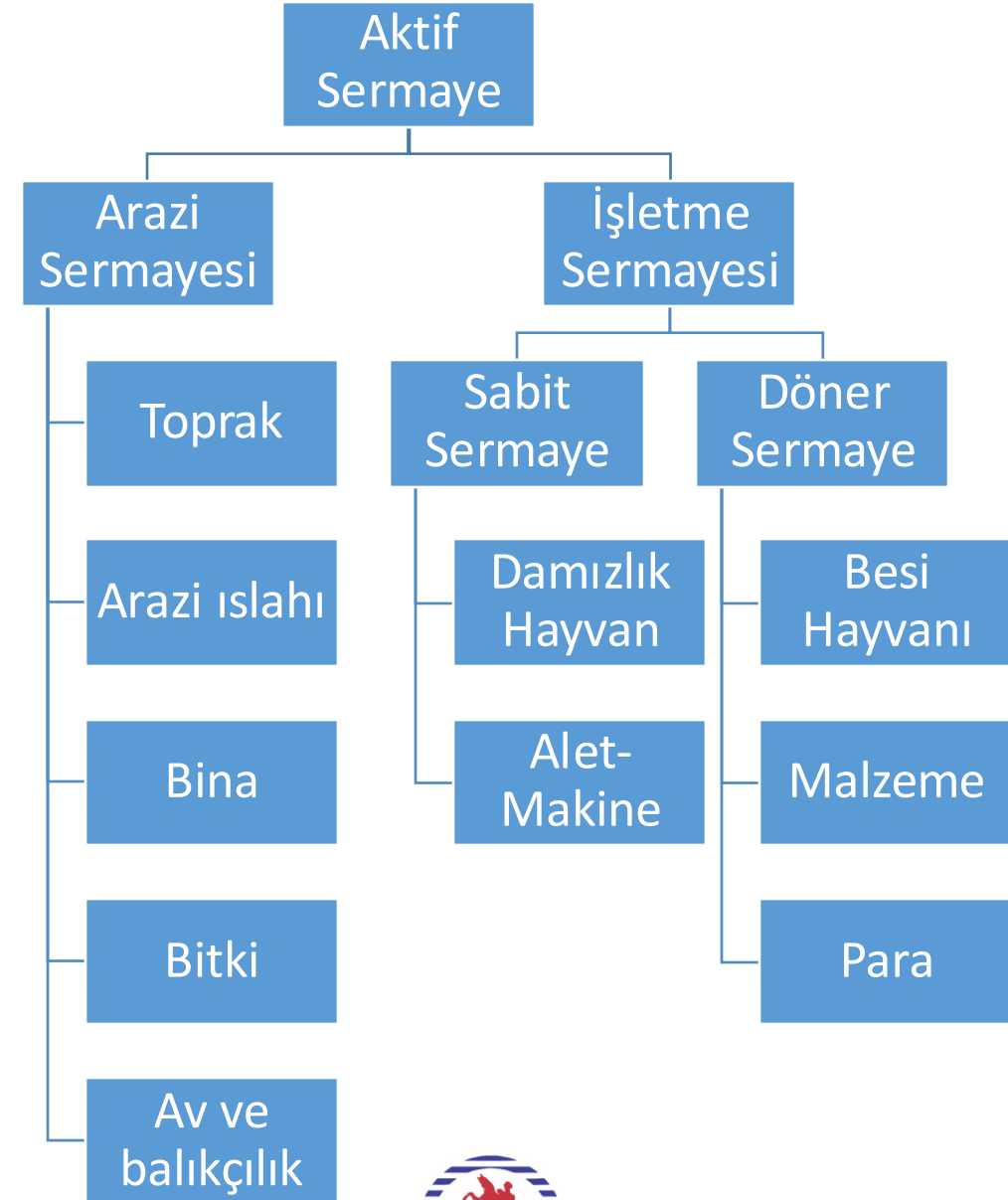
1. Aktif Sermaye

- Tarımsal işletmeye yatırılmış bütün servet unsurları
- **Arazi sermayesi:** Aktif sermayede en büyük paya sahip (toprak sermayesi nedeniyle)
- **Arazi ıslahı:** Sulama, kurutma, çit, hendek vb. toprak verimliliğini koruma ve artırma yatırımları
- **Bina:** Ev, ahır, ağıl, hangar, silo, gübrelik vb.
- **Bitki:** Meyveli-meyvesiz ağaç, bağ, ekili-dikili bitki

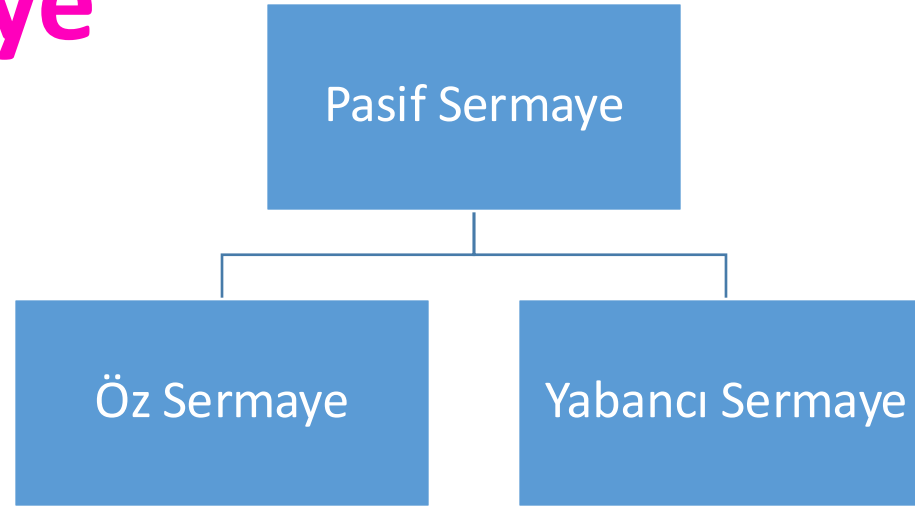


1. Aktif Sermaye

- **İşletme sermayesi:** Arazi sermayesini aktif hale getirir
- **Sabit sermaye:** Üretime birçok defa katılır. Üretim masraflarına amortisman (yıpranma payı) dahil edilir
 - Hayvan sermayesi: Bütün canlı hayvanlar
- **Döner sermaye:** Üretim sonunda şekil değiştiren - yok olan (yem, gübre) mallar
 - Malzeme: işletmede kullanılan ve pazarda satılmak üzere ayrılan maddeler
 - Para: nakit para, banka cari hesap, kıymetli kağıt



2. Pasif Sermaye



- Öz sermaye: İşletmeci mülkiyetindeki varlıklar
- Yabancı sermaye: İşletmeci mülkiyetinde olmayan, dışardan borçlanma ile elde edilip işletmede kullanılan sermaye (kiraya ve ortağa tutulan arazi ve borçlar)